

1962-an, bachiller seigarren urteko rebalida egiten du ekainean, eta gero «Preu». Ekonomiazko jakintzak hasten ditu, baina presarik gabe. Hil zenean, oraindik bukatu gabe zituen, amaitzeko bi gai falta zitzaizkiolarik. Urte haretantxe pasatzeko esperantza zuen. Ekonomiazko jakintzetan lizentziatua dela esan genezake.

Irakasletza ere egina zuen, ikas-urte batez (1965-1966). Sto. Tomas Lizeoan euskal literaturen historia irakatsi zuen.

Okzitaniako Tolosan, 72. IV. 18.

JOAN MARI TORREALDAY

JOSE DE ARTECHE ARAMBURU (1906-1971)

1971eko irailaren 23an hil zen Donostian. Joxe Artetxe, azpeitiarra zen, 1960ko martxoaren 12an jaioa.

Gipuzkoako Diputazioaren Bibliotekaren arduraduna. Euskaltzaindiaren laguntzaileetarikoa. Idazle ospetsu honek, erdarazko liburu askoren egilea bada ere, euskaraz ere maiz idazten zuen, batez ere bere azken urteetan. Bere euskarazko artikulak «Argia», «Yakintza», «El Día», «Zeruko Argia», «Egan», «Aránzazu» eta «Hoya del Lunes» Donostiakoan ikusi dute argia. Eta Donostia bertako «La Voz de Gipúzcoa» izeneko radiotik euskarazko emizioak ematen zituen.

El Gran Asombro liburuaren hitzaurrean ber-berak dionez: «Los elogios de los actos necrológicos se pronuncian y luego se pierden». Eta, guk, honegatik, bere bizitza eta lanen iturriak soilki eman nahi ditugu hemen, aipamen hutsez, estudioak egin nahi ditueni nora jo jakin ahal izateko bezala.

Hauek dira erdaraz idatzi dituen liburuak: *Una inquietud y cuatro preguntas*, 1934; *San Ignacio de Loyola*, 1941 (bigarren argitalpena, 1947); *Elcano*, 1942 (bigarrenez, 1969); *Urdaneta*, 1943 (bigarrenez, 1968); *Mi Guipúzcoa*, 1946; *Legazpi*, 1947; *Caminando*, 1947; *Mi viaje diario*, 1947; *San Francisco Javier*, 1951; *Lope de Aguirre, traidor*, 1951; *La paz de mi lámpara*, 1953; *Vida de Jesús*, 1953; *¡Portar bien...!*, 1957; *Saint-Cyran*, 1959 (bigarrenez, 1961); *Cuatro relatos*, 1960; *Camino y horizonte*, 1960;

Lavigerie, 1963; *Siluetas y recuerdos*, 1964; *Rectificaciones y añadidos*, 1965; *Discusión en Bidartea*, 1967; *De Berceo a Carlos Santamaria*, 1968; *Canto a Marichu*, 1970; *El abrazo de los muertos*, 1970; eta *El Gran Asombro*, 1971. Bigarrenez argitaratu diren liburu guziak zuzenketa eta gehigarriekin daude. Liburu guziok Euskal Herriko bizitzari loturik daude, historia, kultura, prolemak eta abar. Beretako batzuk hizkuntza hauetara itzuliak izan dira: portugesera, frantsezera, inglesera, neerlandesera, alemanera eta euskara. Argitaratu gabe gelditu diren lanen artean, *Un vasco en la postguerra* da, 1939-1966 urteetako egunkari bezala, lehenago gudateari buruz *El abrazo de los muertos* (1936-1939 urteetako egunkaria) idatzi zuenaren jarraipen bezala. Erdarazko aldizkari askotan idatzi zuen, baina batez ere «La Voz de España» egunkarian eta «Boletín de la R. S. V. A. P.» aldizkarian.

Euskaldun fueristak izenez zenbait artikulua argitaratu zituen «Zeruko Argia»n, eta berak behin esan zidanez, liburu bat hornitu nahi omen zuen gai hontaz, euskaraz. Baina ez zen heldu burutzerara. Behar bada bere paperen artean izango dira hortaz lan gehiago. Gainerako euskarazko lanak aski maxkalak izan dira.

Behar bada, euskara eta euskal kulturaren alde egin zuen lanik hoberenetakoa izan zen Gipuzkoako Diputazioaren liburutegitik guztioi eman zigun laguntza, zeren borondaterik hoberenakin laguntzen ziren bertara galdezka edo ikerketara joaten ziren guztiei. Beti egoen laguntzeko prest, bideak idekitzen, ageri edo liburu zaharrak bilatzen, eta argitaratzen ziren euskarazko liburu guziak bibliotekara pilatzen. Hauetan laguntza izan genuenok inoiz ez dugu behar haina eskertuko bihotz handi eta borondate handiagoa zuen gizon hau.

Bere heriotza, modu batera edo bestera, denok sentitu genuen. Dolumina Euskal Herri guzian zabaldu zen, eta hileta garaiko egunkari guziak agertu zuten sentipen hau. Hemen ere, bere ezagupidearen argi bidez, gizona barneragotik ezagutu nahi dutenentzako, adibiderik aipagarrienak agertu nahi genituzke, eta hil ondorengo egunkariez aparte, batzuen aipamena dakarkigu: «Zeruko Argia» (448 zenbakia, 1971eko urriaren 3koa), «Boletín de la R. S. V. A. P.» (XXVII, 1971, 360/362 orr.), «Boletín del Instituto Americano de Estudios Vascos» (XXII, 1971, 170/175 orr.).

G. B.

J. S. M.

Obarra: EUSKERA hau inprimerian delarik agertu da *Canto a Joxe* (Publicaciones del «Grupo Dr. Camino de Historia Donostiarra», núm. 3. San Sebastián, 1972) izeneko bilduma liburua. Joxe Artetxe zenari buruz heriotza ondorean agertu ziren lanik gehienak jasotzen dituen.

JOSE LUIS JAUREGI ETXENAGUSIA (1896-1971)

1971eko urtarrilaren 2an hil zen Zarautzen J. L. Jauregi. Errendierian sortua zen 1896ko ekainaren 19an.

Apaiza eta Euskaltzaindiaren laguntzailea. «Jautarkol»ez (Jauregi'tar Koldobika) kasik ezagunagoa genuen. Ipuin idazlea, bere «Egizko edertasuna» izeneko ipuina Euskaltzaindiak saritu zuen 1923an. Olerkari lirikoa, Euskaltzaleak elkarteak antolatzen zituen olerki sariketetan parte hartzen zuena. «Euskal-Esnalea», «Argia», «Yakintza», «Euzko-gogoa» aldizkarietan kolaboratu zuen.

Bere liburuak: *Egizko edertasuna* (Bermeo 1923), *Ipuiak* (Donostia, 1924), bigarren agerraldia Zarautzen 1953an, baina, lehenengoak «Erein maitasunez» du bigarrenak ez duena eta honek «Andre Joxepantoni» du aurrezkoan agertzen ez den ipuina; olerki bilduma, *Biozkadak* (Iruña, 1929); saiakera, *Xenpelar bertsolaria* (Zarautz, 1958); eta Camilo José Cela-ren *Paskual Duarte'ren sendia* (Zarautz, 1967) euskaraturik argitaratu zuen.

José de Arteche zenak, *Caminando* (1947) liburuaren 57/61 orrialdeetan «El poeta de Machinventa» izenez goraiatu zuen olerkari bezala.

Bere lumaz, lan pizkarriak eskaini zizkion euskarari, baina batez ere mende honen lehen partean gure literatur bizkortze ekintza lanetan jardun ziren haietako bat genuen. G. B.

J. S. M.